

ἐκ τούτου νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι οὐ-
τοι συγγραφεῖς ἐθεώρουν ἐσφαλμένας τὰς θεωρίας τῶν τε-
λευταίων τούτων. Ἐν τούτοις ὁ Στράβων δεικνύει ἡμῖν εἴ-
τε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως πλείστα τῶν τοπογραφικῶν ση-
μείων, ἃ οἱ ἀρχαῖοι ἀναγνωρίζουσιν ὡς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου
ἀναφερόμενα.

Ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι συγγραφεῦσι, Ρωμαίοις καὶ
Βυζαντινοῖς, εὐρίσκομεν τῆδε κακείσε ὑπαινιγμούς εἰς τὰ
τοπογραφικὰ ταῦτα σημεῖα ὡς καὶ εἰς ἕτερα, ἅτινα αἰ μεθ'
Ὀμηρον παραδόσεις προσέθηκαν εἰς τὰ ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ
Ὀδυσσεῖα ἀναφερόμενα. Δέον λοιπὸν νὰ ἐπιείνωμεν ἐπὶ
τῆς ταυτότητος τῶν ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιότητος
δεικνυομένων σημείων, καὶ ἂν εὖρωμεν τὰς θεωρίας τού-
των συνχρῶσας πρὸς τὸ ὀμηρικὸν κείμενον, δὲν θὰ ἐχωμεν
ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλα. Ὁφείλομεν μάλιστα καὶ νὰ σεβα-
σθῶμεν τὰς γνώμας τῶν ἀρχαίων, διότι πρέπει ν' ἀναμνη-
σθῶμεν, ὅτι ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Πεισίστρατον, τύραννον
τῶν Ἀθηνῶν (550—529 π.Χ.), καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ,
οἵτινες διέμενον ἐξόριστοι (510 π.Χ.) ἐν Σίγειφ, πλησίον
τοῦ Σακχάνδρου καὶ τῆς ἀρχαίας Ἰλίου, τὴν συλλογὴν καὶ
τὴν ἔκδοσιν τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν. Ὅθεν ἡ πόλις Σίγειον
ἔκειτο ἐπὶ ὑψώματι ἀκριβῶς ἔναντι τῆς Ἰλίου, ἀφ' ἧς
ἐχωρίζετο εἰς ἀπόστασιν μιᾶς λεύγης ὑπὸ τῆς πεδιάδος
τοῦ Σακχάνδρου. Συμπεραίνω ἐκ τούτου, ὅτι οἱ τῶν ὀμη-
ρικῶν ποιημάτων ἐκδύται ἀνεγνώρισαν βεβαίως τὴν τοπο-
γραφίαν σύμφωναν τῷ τοῦ Ὀμήρου κείμενῳ. Πάντες συνε-
φώνουν ἐπὶ τούτων τῶν σημείων. Οὕτω δὲ οὐσιωδῶς ἀναγ-
καῖον τυγχάνει νὰ λάβωμεν ὡς ὀδηγοὺς τοὺς ἀρχαίους καὶ
νὰ συγκρίνωμεν τὰς κρίσεις αὐτῶν πρὸς τὸ αὐτὸ κείμενον
τοῦ Ὀμήρου· ἀλλὰ δέον ν' ἀποφύγωμεν τὴν ἐσφαλμένην
τοπογραφίαν τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ ἀντιγραφέως αὐτοῦ
Στράβωνος, οἵτινες μετὰ τῆς σφαλερᾶς αὐτῶν περιγραφῆς
φαίνονται ἐν διαφωνίᾳ πρὸς πάντας τοὺς προγενεστέρους
αὐτῶν.

Ἰδοὺ γεωγραφικὸς χάρτης τῆς χώρας ταύτης μετὰ τῶν
ὀμηρικῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων,

κατηρτισμένοι ἐπὶ τοῦ χάρτου τοῦ Ὑδρογραφικοῦ Γραφείου τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου¹. Τῇ βοηθείᾳ λοιπὸν τούτου παρακολουθήσωμεν τὴν Ἰλιζῆδα καὶ Ὀδύσειαν καὶ τὰ ἀρχαία συγγράμματα καὶ ἐπισκεφθῶμεν τοὺς διαφόρους τόπους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερομένους.

Οὕτω δὲ θέλομεν ἶδει ἀλληλοδιαδόχως

1^ο. Τὴν ἀμμώδη παραλίαν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ Αἰγαίου εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ἣ εὕρισκετο τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν (Ναύσταθμος).

Ἡ ἀμμώδης παραλία ὡς ἔχει νῦν εἶναι ἢ αὐτὴ οἶα ἦν κατὰ τὴν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας ἀποδιδόμενην ἐποχὴν (π. Χ. 1184); ἵνα ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, δεόν νὰ συμβουλευθῶμεν τὰ τῶν ἀρχαίων συγγράμματα. Εἶναι ἀναντιρρήτως ἀληθές, ὡς βλέπομεν τοῦτο ἐν τῷ Ἡροδότῳ (π. Χ. 450), ὅτι ἐπίστευον, ὅτι ἢ τῆς Ἰλίου παραλία ὡς καὶ ἢ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Τευθανίας, τῆς Ἐφέσου καὶ τοῦ Μαιάνδρου ἐξηκολούθουν ν' αὐξάνωσιν ἐπεκτεινόμεναι πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἰλίου αἰ συνθῆκαι δὲν ἦσαν αἱ αὐταί· διότι, ἀφοῦ ἀπαξ ἢ αὐξήσις εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου προστατευομένου ὀρίου (Καλλικολώνη Ὀμηρικὴ· τὸ ἀκρωτήριον Ροίτειον πόλις Αἰάντιον, σήμερον δὲ Καρανλήκ-Μπορουν), ἢ αὐξήσις αὕτη, λέγομεν, εὕρισκεν ἐμπόδιον ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ ρεύματος τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπερ ἀμέσως ἤρχιζε νὰ προσβάλλῃ αὐτήν, ἐνῶ αἱ ποτάμιοι ἐκχύσεις τοῦ Μαιάνδρου, τοῦ Νείλου καὶ λοιπῶν κατετίθεντο εἰς θάλασσαν ἀνευ ρευμάτων. Βλέπομεν δέ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐνταῦθα υπάρξεως κόλπου κατὰ τὴν ἐποχὴν τὴν ἀποδιδόμενην εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὃ δὲ Ὀμηρὸς οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν περὶ διακοπῆς τῆς γραμμῆς τῆς παραλίας, πλὴν τῆς τοῦ στομίου τοῦ Σαμάνδρου, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν κόλπον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀλός. (Παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ὀνομάζει πάντοτε

1) Ὅρα χάρτην ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου.

πρὸς ἐπισκόπησιν τῶν ἐν τῷ τῶν πολιορκούντων στρατοπέδῳ πραττομένων, ὁ δὲ Τρῶς κατ᾽σκοπος, Πολίτης, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ καταλληλότερον μέρος πρὸς κατασκόπησιν, καίτοι διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῇ μ' ὅλην τὴν τῶν ποδῶν αὐτοῦ ταχύτητα. Ἡ Βατίεια ἦ τὸ σῆμα Μυρίνης δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι, ὡς ὁ Στράβων δισχυρίζετο, ὁ τύμβος τοῦ Αἰσυήτου, διότι ἔκειτο κατὰ πέντε στάδια μακρότερον τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν ἢ ἡ πόλις Ἴλιος· κἂν δὲ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πόλις ἦν ἀπομεικρυσμένη τοῦ στρατοπέδου μόνον κατὰ ἕξ στάδια, πῶς εἶναι δυνατόν ὥστε εἰς ἀπόστασιν ἑνδεκά σταδίων ὁ Πολίτης νὰ δύνηται νὰ παρατηρῇ ὅ,τι συνέβαιεν ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ; Ὅποιον δὲ κίνδυνον διέτρεχε νὰ συλληφθῇ; Ἄν, ὡς ὁ Δημήτριος δισχυρίζετο, τὸ σῆμα Μυρίνης ἢ ὁ λόφος τῆς Βατιείας ἦν ὁ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πασσά-Τεπέ* ἀνεγνωρισμένος, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου ἡ θέα τῆς πεδιάδος τοσούτου ἐμπροδίζεται ὑπὸ τοῦ λόφου τῆς Ἰλίου (*Iosardix*), ὥστε δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἴδῃ τις ἐκεῖθεν τὸν ἀρχαῖον ροῦν τοῦ Σιμόεντος, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τὸν *Ναύσταθμον* αὐτοῦ.

Πιστεύω, ὅτι δὲν ἀπατώμαι παραδεχόμενος, ὅτι ὁ εἰς τῶν τριῶν τύμβων εἶναι ὁ τοῦ Αἰσυήτου, διότι ἡ ἐκλογή τούτου τοῦ τύπου διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πολίτου κατασκόπευσιν συμφωνεῖ πρὸς τὴν θέσιν.

Ὁ Τύμβος τοῦ Αἴαντος.

Ἐν τοῖς πρόποσι τῆς Καλλικολώνης, ἐκ τοῦ ἐγγυτάτου πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν μέρους, βλέπει τις τὸν μέγαν τύμβον καλούμενον σήμερον *Ir-τεπέ*, ὅστις, ὡς οἱ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἀντιλόχου, ἐθεωρήθη καθ' ὅλους τοὺς χρόνους ὡς ὁ τάφος τοῦ Αἴαντος.

Ὁ Θρωσὸς πεδίοιο καὶ ἡ Θύβρη.

Οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ περιγράφουσι τὸν Θρωσὸν καὶ τὴν Καλλικολώνην διὰ τῶν αὐτῶν σχεδὸν λέξεων, δηλαδὴ ὡς γεωλόφους ὑψηλοῦς γειτνιάζοντας τῇ πεδιάδι καὶ πλη-

σίον τοῦ Σιμόεντος. Ἡ λέξις θρωσμὸς παράγεται κατὰ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ θρώσκα ἢ θορεῖν (πηδᾶν) ἢ ἐκ τοῦ θεωρῶ. Ὡς εἶπον ἤδη, ὁ Θρωσμὸς εἶναι ἤδη ἢ κλιτύς τῆς Καλλικολώνης ἐκτεινομένης πρὸς τὸν Σιμόεντα κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἰλίου. Σήμερον ὁ Ἰρ-τεπέ-Ἀσμάκ ρεεῖ εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Καλλικολώνης καὶ τοῦ Θρωσμοῦ αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πεδιάδος τοῦ Σκαμάνδρου.

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Ἰλιάδι, ὅτι ἀφοῦ οἱ ἀρχαῖοι ἀπεκρούσθησαν τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τρώων, οἵτινες εἶχον προσβάλει τὸ κέντρον καὶ τὴν δεξιὰν πτέρυγα αὐτῶν, οἱ τελευταῖοι οὗτοι διενευκτέρευσαν δις ἐν τῇ πεδιάδι, οὐχὶ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν. Κατὰ τὴν πρώτην τῶν δύο τούτων περιστάσεων, γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Ἔκτωρ καὶ οἱ Τρῶες ἀρχηγοὶ ἐποίησαντο συμβούλιον περὶ λύχων ἀφ᾽ ἑαυτῶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σκαμάνδρου, εἰς μέρος, ἐν ᾧ δὲν εὐρίσκοντο πτώματα πολεμιστῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μάχην, καὶ ὅτι κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐν τῇ πεδιάδι. Ἡξεύρομεν, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἀγαμέμνων θορυβηθεὶς διότι ἔβλεπε τὰ πολυάριθμα πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ διανυκτερεύοντος ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἤκουε τοὺς αὐλοὺς τῶν Τρώων τοσοῦτον πλησίον τοῦ στρατοπέδου του καὶ ὁ Νέστωρ λίαν ἀνησυχῶν διότι ἐγνώριζεν αὐτοὺς πλησίον¹ τοῦ Θρωσμοῦ τῆς πεδιάδος, συνήθροισαν καὶ ἄλλους τινὰς ἀρχηγούς Ἀχαιούς, οἵτινες μετέβησαν πλησίον τῶν σκαπῶν τῶν ἐκτὸς τοῦ τείχους τοῦ στρατοπέδου τεταγμένον, εἶτα δὲ συνεσκέφθησαν ἐν τῷ αὐτῷ ἀκριβῶς μέρει, ἐν ᾧ ὁ Ἔκτωρ ἐποίησατο συμβούλιον περὶ λύχων ἀφ᾽ ἑαυτῶν. Ἐκ τοῦ μέρους δὲ τούτου ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἀπῆλθον, ἵνα κατασκοπεύσωσι τὰς προθέσεις καὶ κινήσεις τῶν Τρώων, βαινόντες δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν κατὰ τὴν μάχην πεσόντων μαχητῶν, κατάρθωσαν νὰ συλλάβωσι τὸν Τρῶα

1) «Ἐπὶ Θρωσμῷ πεδίοιο». — Ἡ πρόθεσις ἐπὶ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς δοτικῆς τοῦ τόπου, σημαίνει πάντοτε τὸ πλησίον καὶ ὄχι τὸ ἐπάνω. Ἡ φράσις αὕτη ἀπαντᾶται τρεῖς ἐν Ὀμήρῳ: Ἰλ. Κ', 160. Δ, 57 καὶ Ὑ, 3.

κατάσκοπον Δόλωνα, ὃν ὁ Ἑκτωρ εἶχε πρὸ μικροῦ πέμψει πρὸς κατασκόπευσιν τοῦ κέντρου τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν, ἐν ᾧ συνεσκέπτοντο ἐν συμβουλίᾳ ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ Ἴλου, μακρὰν τοῦ θορύβου τοῦ τρωϊκοῦ στρατοπέδου. Ὁ Δόλων ἐπληροφόρησε τὸν Ὀδυσσεῦν καὶ τὸν Διομήδην, ὅτι οἱ μὲν Τρῶες ἠγρύπνου, οἱ δὲ ἐπίκουροι αὐτῶν ἐκοιμῶντο καὶ εὐρίσκοντο οἱ μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν (Αἰγαίον) οἱ δὲ πρὸς τὴν ἱερὰν Θύμβρην· συνεβούλευσε δὲ τοῖς συλλαβούσιν αὐτόν, ἂν ἐπεθύμουν νὰ εἰσδύσωσιν ἐν ταῖς τάξεσιν τῶν Τρώων, νὰ προσβάλωσι τὸν Ρῆσον βασιλέα τῶν Θρακῶν, ὅστις εὐρίσκετο ἐν τοῖς μεθορίοις τοῦ τρωϊκοῦ στρατοπέδου καὶ ὅστις ἀρτίως εἶχε φθάσει φέρον ὠραιοτάτους ἵππους. Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἀφικνοῦνται μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς ἄκρας ἑλούς τίνος, διότι ἐκοψαν ἐκεῖ καλῆμους, τοὺς ὁποίους ἐναπέθεσαν ἐπὶ δενδρυλλίων, ἵνα δυνηθῶσι νὰ ἐπανεύρωσι τὰ βήματα τῶν ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς νυκτερινῆς αὐτῶν ἐκδρομῆς.

Υπάρχουσι δύο ἕλη μεταξὺ τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ κλάδου αὐτοῦ, ταῦτα δὲ χωρίζονται μόνον ὑπὸ στενῆς γλώσσης γῆς καὶ οὕτως εἰσὶ συνεχῆ ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Θρωασμοῦ μέχρι πλησίον τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους τῆς Ἰλίου (Ἰσσαρ.ικ) καὶ χωρίζουσι τὴν πεδιάδα τοῦ Σιμόεντος ἀπὸ τῆς τοῦ Σκαμάνδρου. Ἄλλως τε τὸ ἐν τῶν ἑλῶν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὡς ὑπάρχον πλησίον τῶν τειχῶν τῆς Ἰλίου καὶ ὡς χρησιμεῦσαν ὡς ἐνέδρα παρασκευασθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ἐν ἣ παρέστη ὁ Ὀδυσσεὺς· ὁ Εὐριπίδης ὡσαύτως ἀναφέρει¹ τὰς τοῦ Ὀδυσσεῦς ἐνέδρας παρὰ τῷ ναῶ τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος.

Ἄν προσθέσωμεν εἰς τὰ προλεχθέντα, ὅτι ὁ Ὅμηρος περιγράφει τὴν νυκτερινὴν στρατοπέδευσιν τῶν Τρώων ὡς γενομένην μεταξὺ τῶν ὑδάτων τοῦ Σκαμάνδρου καὶ τῶν νηῶν τῶν Ἀχαιῶν, δὲν δύναται τις ἢ νὰ πεισθῇ, ὅτι ὁ ποιητῆς δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ὀρίσῃ τὴν θέσιν τοῦ στρατοπέδου ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδος ἢ δεικνύων τὴν κλιτὴν τοῦ Θρω-

1) Ρῆσος, 507.

τὸ Αἰγαιὸν πέλαγος "Α.Ι.ε., ἐνῶ διὰ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὸν κόλπον μεταχειρίζεται τὴν λέξιν *θάλασσα*). Εἶναι προφανές ἐν τούτοις, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡ παραλία δὲν ἦτο ὀμακλή, καίτοι ὡς τοιαύτη περιγράφεται ἐν τῇ *Ἰλιάδι*. Ἦδη πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, κῆτος πεμφθὲν ὑπὸ Ποσειδῶνος εἶχε κατεριπώσει τὴν ἀκτὴν· τὸ κῆτος τοῦτο ἦν βεβχίως ἢ ὕψους τῶν θαλασσίων ὑδάτων καταλαβόντων τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου. Ὁ Ἡρακλῆς, ὁ μέγας οὗτος μηχανικός τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων, μεταβλίνων εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σίγειον εὔρε τὸ μέσον νὰ ἐπιφέρῃ θεραπείαν εἰς τὸ κακόν, φρονέων τὸ θηρίον, καὶ οὕτως ἡ παραλία εἶχε κανονισθῆ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀγαιῶν κατοχὴν αὐτῆς. Ἄλλ' εἶνα ἐξηγήσῃ τὴν ἀληθῆ ἀνωμαλίαν τῆς παραλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὀ ποιητῆς λέγει, ὅτι ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶχαν καταπλημμυρῆσαι τὴν πεδιάδα διὰ τῶν ποταμίων ὑδάτων, ἅτινα κατέβαψαν ἐν ταῖς ἄμμους τὰ τείχη τοῦ ἀχαικοῦ στρατοπέδου καὶ οὕτω παρήχθη ἡ ἀνωμαλία τῆς παραλίας.

Συμφώνως λοιπὸν μετὰ τοῦ Ὁμήρου εὐρίσκουμεν, ὅτι, ὡς ὁ Στράβων, ὁ Δημήτριος καὶ ἡ Ἐστίαια διεβεβχίουν τὴν ὑπερξιν κόλπου, οὕτω καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Σκύλαξ καὶ ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι ὑπῆρχε κόλπος τοῦ Σκαμάνδρου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι οὗτοι ἀπέδιδον αὐτῶ μεγαλειτέραν ἔκτασιν ἢ ἔφεινοι. Οἱ πρῶτοι ἐπίστευον, ὅτι ἡ παραλία, ἣτις ἦν τότε δώδεκα σταδίων, δὲν ἔπρεπε νὰ ἦτο εἰς ἀπόστασιν ἕξ σταδίων ἀπὸ τῆς Ἰλίου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πολιορκίας, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς ἄλλους ἡ παραλία ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν εἶχεν ἔκτασιν εἴκοσι σταδίων καὶ ἔπρεπε νὰ ἀπείχεν ἐν καιρῶ τῆς πολιορκίας δώδεκα στάδια ἀπὸ τῆς Ἰλίου, κατὰ τὸ ἐγγύτατον αὐτῆς μέρος. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν εἴκοσι ἢ εἰκοσιδύο σταδίων εἶναι εἰσέτι ὡς ἔγγιστα ἡ σημερινή. Ἡ περὶ τῶν ἕξ σταδίων ὑπόθεσις τοῦ Δημητρίου φέρει εἰς δίλημμα καταπληκτικόν. Πῶς ἡ συμβολὴ τοῦ Σιδόντος μετὰ τοῦ Σκαμάνδρου ἦθελεν εἶσθαι δυνατή;

διότι εἰς τὴν ἀπόστασιν ταύτην ὁ Σιμόεις θὰ ἐξέβαλλεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν κόλπον.

Ὁ Εὐστάθιος λέγει ἡμῖν, χωρὶς ὅμως ν' ἀναφέρῃ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἀρύεται τοῦτο, ὅτι ὁ χῶρος ὁ μετὰξὺ τοῦ τείχους τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς τάφρου εἶχεν εὖρος πλέθρου· ὁ δὲ Αἰσχύλος¹ θέτει ἐν τῷ στόματι τοῦ ἐν Ἀγαμέμνονι χοροῦ: «κέλσαντες (τὰς ναῦς) Σιμόεντος ἀκτὰς ἐπ' ἀξιφύλλου». Ἡ παραλία αὕτη σήμερον καλεῖται *Karar.lik-Limār* (Λιμὴν σκοτεινός).

2^ο. Τὰ δύο ἀκρωτήρια (Καλλικολώνην καὶ τείχος Ἡρακλῆος) σχηματίζοντα τὰ ἄκρα τῆς παραλίας.

Βλέπομεν δύο ἀλύσεις λόφων, τὴν μὲν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς κατὰ μῆκος τοῦ Ἑλλησπόντου, τὴν δὲ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον κατὰ μῆκος τοῦ Αἰγαίου, σχηματίζουσας γωνίαν ὀρθήν, διχαζομένην ὑπὸ τῆς παραλίας καὶ τῆς πρώτης ἀλύσεως τῶν λόφων. Εἰς τὰ ἄκρα τῶν δύο τούτων ἀλύσεων εὐρίσκεται ἡ παραλία ἡ βρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ὁ Ὅμηρος δὲν φαίνεται δίδων ὄνομα εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀκρωτήρια, ἀλλ' ἀπασα ἡ ἀρχαϊότης, ἡ μετὰ τοὺς ὀμηρικούς χρόνους, ἐκ συμφώνου ἀποδίδει εἰς μὲν τὸ πρῶτον τὸ ὄνομα Ἀκρωτήριον Ροίτειον (ἐνθα ἦν ἐκτισμένη ἡ πόλις Αἰάντιον οὕτως ὀνομασθεῖσα ἕνεκα τῆς ἐγγύτητος τοῦ τάφου τοῦ Αἴαντος καὶ ἔχουσα πρὸς ἀνατολὰς λιμένα τεχνητόν), τὴν δὲ ἄλυσιν, ἧς τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σχηματίζει τὴν κεφαλὴν, ὀνομάζει ὡσαύτως Ροίτειον. Ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ταύτης ἔκειτο ἡ ὀμώνυμος πόλις Ὀρος, Ἀκρά, καὶ πόλις². Τὸ δεῦτερον ἀκρωτήριο ὀνομασθη Σίγειον ἀκρωτήριο (ἐν ᾧ ἦν ὀικοδομημένη ἡ πόλις Ἀχιλλεῖον οὕτω κληθεῖσα ἕνεκα τῆς γειτνιασσεως τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως), τὴν δὲ ἄλυσιν, ἧς ἡ κεφαλὴ εἶναι τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἀποκαλεῖ ὡσαύτως Σίγειον. Ἐπὶ ταύτης ἔκειτο ἡ ὀμώνυμος πόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι σταδίων μεσημβρινῶς τοῦ ἀκρωτηρίου.

1) Αἰσχύλου Ἀγαμέμνων 674.

2) Στέφ. Βυζ.

Καίτοι, ὡς εἶπον ἄνωτέρω, ὁ Ὅμηρος δὲν φαίνεται ἀποδίδων οὐδὲν ὄνομα εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀκρωτήρια, τὰ ὑπέδειξεν ὅμως, τὸ μὲν Αἰάντιον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Καλλικολώνη*, τὸ δὲ Ἀχιλλεῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα *τεῖχος Ἡρακλῆος*.

Ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης αἱ δύο αὗται σειραὶ λόφων εἰσὶν ἀρκετὰ κρημνώδεις, ἐνῶ ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐπιχαρίτως κυμαίνονται πρὸς τὴν πεδιάδα.

Καίτοι ἡ σημερινὴ παραλία φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πλινίου περιγραφομένην, ὡς ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν, δέον ἐν τούτοις νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας τινὰς μεταβολὰς προελθούσας ἐκ τῶν μετοχτετεύσεων τῶν ὑδάτων, ἅτινα διήνοιξαν νέα ὄρυγματα (μόνου τοῦ Σκαμάνδρου ἐξαιρουμένου, ὅστις ἀπὸ τῶν προομηρικῶν χρόνων δὲν μετέβαλε τὸν ροὴν αὐτοῦ). Αἱ μετοχτετεύσεις αὗται ἐγένοντο κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους καὶ δὴ καὶ κατὰ τοὺς μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, ὥστε ἀντὶ τοῦ μόνου στομίου τοῦ Σκαμάνδρου ἐκβάλλοντος εἰς τὸν κολπίσκον τῶν Ἀχαιῶν, βλέπομεν ἐν αὐτῷ σήμερον τρία στόματα, τὸ τοῦ *Καλιφάτι-Ασμάκ*, τὸ τῆς θαλασσίας λίμνης καὶ τὸ τοῦ κολπίσκου *Ἴν-τεπε-Ἀσμάκ*.

Πλησίον τῶν δύο ἀκρωτηρίων ὑπάρχουσιν ὄροπέδια ὑψηλά, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο αἱ πολίχναι Αἰάντιον καὶ Ἀχιλλεῖον. Σήμερον τὸ Αἰάντιον εἶναι ἔρημον, εἰς δὲ τὸν γῶρον, ἐν ᾧ ἔκειτο, δίδουσι τὸ ὄνομα *Karar.lix* ὁ λιμὴν αὐτοῦ εἶναι κεχωσμένος καὶ ὀνομάζεται *Tā Bōlia*. Ἐνταῦθα, φαίνεται, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἤθελε νὰ κτίσῃ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀλλὰ παρητήθη τοῦ σχεδίου του εὐθύς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ¹.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Καλλικολώνην, συμφῶνως μετὰ τοῦ Ὀμήρου, οἱ ἀρχαῖοι σχολιασταὶ εἰσι σύμφωνοι περιγράφοντες αὐτὴν ὡς κειμένην παρὰ τῷ Ἐρωσμῶ καὶ τῷ Σιμόντι. Κατὰ τὸν Εὐστάθιον εἶχε μῆκος πέντε σταδίων, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου πιθανῶς Ροιτείου μέχρι τοῦ Ἐρωσμοῦ, οὗτινος ἡ κλιτὺς ἐκτείνεται πρὸς τὸν Σιμόντα κατὰ τὴν

1) Σωζόμενος.

διεύθυνσιν τῆς Ἰλίου. Ἐν τῇ Υ' ραψῳδίᾳ τῆς Ἰλιάδος ἀναγινώσκομεν, ὅτι ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὁ Ἄρης ὠδήγησε τοὺς φίλους τῶν Τρώων θεούς, ἵνα ἴδωσι τὴν ἐν τῇ πεδιάδι μάχην, ἐνῶ οἱ ἄλλοι θεοί, οἱ φίλοι τῶν Ἀχαιῶν, μετέβαινον ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς παραλίας, εἰς τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος· τὰ δύο ταῦτα ὑψώματα θαυμασίως ἐξελέγησαν, ἅτε δεσπόζοντα τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Καίτοι οὐδείς συγγραφεὺς ὑπέδειξεν ἡμῖν, ποῦ ἔκειτο τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν τῷ ἀποδίδω, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ πόλις Ἀχιλλεῖον, κατεχομένη σήμερον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ χωρίου Γεγῆ-Σεχίρ.

Ἐνταῦθα, ἐπὶ τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου, οἱ ἀρχαῖοι ὑπεδείκνυον τὸ θέατρον τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἡρακλέους πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡσιόνης καὶ πρὸς καταστροφὴν τοῦ θαλασσοῦ τέρατος, ὅπερ διώκον αὐτὸν ἐκ τῆς παραλίας πρὸς τὴν πεδιάδα τὸν ἠνάγκασε νὰ καταφύγῃ ἐντὸς τοῦ τείχους, ὅπερ οἱ Τρῶες τῇ βοηθείᾳ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς εἶχον προετοιμάσει αὐτῷ.

Οἱ τύμβοι τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἀντιλόχου ὄρωνται σήμερον ἐνταῦθα καὶ ἀνεγνώρισθησαν καθ' ὅλους τοὺς χρόνους.

Τύμβος Αἰδυήτου.

Οὐδεμίαν μνείαν τοῦ τύμβου τοῦ Αἰδυήτου εὔρον ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν. Ὅ,τι ὁ Στράβων περὶ τούτου λέγει, εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν ἐσφαλμένον· διότι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεώς του ἀποδίδει αὐτῷ θέσιν εἰς τόπον ὅλως διάφορον καὶ τὸν ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ὑπεδείκνυον ὡς σημεῖον Μυρτίνης. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ ἀκρωτηρίου Καλλικολώνης ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου βλέπει τις τρεῖς μικροὺς τύμβους δεσπόζοντας τῆς παραλίας, ἐφ' ἧς εὕρισκετο τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Εἶναι καταφανές, ὅτι ἐκεῖ ἦν τὸ καλλίτερον σημεῖον

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν ποσοῦτον πεπεισμένοι, ὅτι τὸ Ἴλιον τῶν χρόνων ἐκείνων ἦν, ὡς πρὸς τὴν θέσιν, τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ψαλεῖσα Ἴλιος, ὅσον καὶ οἱ σύγχρονοι εἰσὶ πεπεισμένοι, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἱερουσαλήμ. κατέχει τὴν θέσιν τῆς τῆς Ἀγίας Γραφῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ μόνη διαφωνία, ἣτις προέκυψε περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν τῇ ἀρχαιότητι, εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Σκηψίου ἐξενεχθεῖσα γνώμη βασιζομένη ἐπὶ θεωρίας ὑπερβολικῆς Ἐσιατικῆς τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος ὡς πρὸς τὴν ἀΐξιν τῆς τοῦ Σκαμάνδρου πεδιάδος. Ὁ Δημήτριος ἐπίστευσε, ὅτι ἔπρεπε ἀναγκαιῶς νὰ ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πολιορκίας τῆς Ἰλίου καὶ κάποιος τις εἰσχωρῶν ἐπὶ ἰκανὴν ἀπόστασιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὅστις προϊόντος τοῦ χρόνου ἐπληρώθη διὰ προσχώσεων καὶ τῆς βαθμιαίας καὶ βραδείας μετατοπίσεως τῶν ποταμίων ὑδάτων. Δυστυχῶς ὁ διάσημος γεωγράφος Στράβων, ὅστις φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη τὸν τόπον (καίτοι παρέχει ἡμῖν τὴν μακροτέραν περιγραφὴν ἣν εἶχομεν), συμμερίζεται τὰς ἐσφαλμένας γνώμας τοῦ Δημητρίου. Ὄντως, βλέπομεν ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὡς Στέφανον τὸν Βυζάντιον, ἀναφέροντας μὲν τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Δημήτριον ὡς μάρτυρας αὐθεντικούς ἐπὶ διαφόρων ἄλλων τοπογραφικῶν σημείων, οὐδὲν ὅμως ἀναφέροντας οὔτε τὸν μὲν οὔτε τὸν δὲ περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Ὀμηρικῆς Ἰλίου, προκειμένου περὶ τῶν σημείων, ἐν οἷς ὁ Στράβων καὶ ὁ Δημήτριος εὕρισκονται ἐν διαφωνίᾳ πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην. Δύναται τις ἀρα

ΕΙΔΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΨΕΘ' ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ

ΤΟΥ

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 10' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ

τοῦ ἔτους 1884-85

ὑΠΟ

J. C. F. GALVERT.

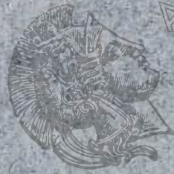
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1890.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

9565

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

GAL
2

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΙΛΙΟΥ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΛΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΨΕΒ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ

ΤΟΥ

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ 10' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ
τοῦ ἔτους 1884-85

ΥΠΟ

J. C. F. CALVERT.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1890.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΥ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

σμοῦ ὡς οὖσαν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος αὐτοῦ οὕτως ὥστε ὁ πόρος τοῦ Σκαμάνδρου φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοπέδου. Τὴν ἐπαύριον ἡ μάχη ἀνανεοῦται καὶ οἱ Τρῶες ἐφορμῶντες ἐκ τοῦ Θρωσμοῦ προσβάλλουσι τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ πεισματοῦδεις συμπλοκάς οἱ Τρῶες ἀπωθούμενοι ἐκ τῆς κατὰ τοῦ στρατοπέδου προσβολῆς αὐτῶν καταλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ Πατρόκλου μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου, τοῦ ποταμοῦ (Σκαμάνδρου) καὶ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν (τῆς Ἰλίου, δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ Θρωσμοῦ καὶ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν στρατοπέδου)¹.

Ἴνα πεζαίτερον παραστήσω τὴν θέσιν, θὰ εἶπω, ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς πρώτης νυκτερινῆς στρατοπεδεύσεως οἱ Ἀχαιοὶ εἶχον θέσει πέντε ἀποσπλάσματᾶ ἐκ διακοσίων λογχοφόρων ὡς προσκόπους ἐν τῷ χώρῳ (τῷ) μεταξὺ τοῦ τείχους τοῦ στρατοπέδου τῶν καὶ τῆς τάφρου καὶ ἤναψαν ἐκεῖ πολυπληθῆ πυρὰ, ὡς ἔπραξαν καὶ οἱ Τρῶες, εἰς ἀπόστασιν σχετικῶς μικρὰν, ἀντικρὺ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν στρατοπέδου. Οἱ Τρῶες πεντακισμῦριοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐξετείνοντο ἀνά πᾶσαν τὴν πεδιάδα ἀντικρὺ τοῦ ἀχαιικοῦ στρατοπέδου, ἔχοντες τὸν Σκάμανδρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι καὶ τὴν κλιτὺν τοῦ ἀκρωτηρίου Καλλικολώνης ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι αὐτῶν. Ὅπισθεν αὐτῶν, κατὰ μῆκος τοῦ Σιμόεντος, ἐκοιμῶντο οἱ ἐπίκουροι, κατέχοντες τὸν μεταξὺ τῶν Τρώων καὶ τοῦ Σιμόεντος χώρον, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ὁποίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος εὕρισκετο ὁ τάφος τοῦ Ἰλου. Ἡ θέσις αὐτῶν διαρρήδην ὑποδείκνυται ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Ἡ δεξιὰ αὐτῶν πτέρυξ διηρημένη εἰς πέντε σώματα ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἰλου, ἀνά τὴν πεδιάδα, πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ἡ ἀριστερὰ αὐτῶν, πρὸς Σκάμανδρον,² διηρημένη ὡσαύτως εἰς πέντε σώματα, ἐβαινεν ἀπὸ τοῦ τάφου τοῦ Ἰλου μέχρι τῆς ἱερᾶς Θύμβρης. Ἐνταῦθα ὁ Ρῆ-

1) Ἰλ. Θ, 560—61—μεσηγὺ νεῶν, ἠδὲ Ξίνθοιο ροάων . . . Ἰλίothi πρὸ. Ἰλ. Π, 397—μεσηγὺς νηῶν καὶ ποταμοῦ καὶ τείχους ὑψηλοῦ.

2) Ρῆσος, στιχ. 538—564.

σος, βασιλεὺς τῶν Θρᾷκῶν, ἐστρατοπέδευσεν ἅμα ἀφικόμενος. Κατανοοῦμεν οὕτως, ὅτι ἡ Θύμβρη κεῖται ἐν χώρῳ τινὶ κατὰ μῆκος τοῦ Σιμόεντος καὶ τῆς πεδιάδος αὐτοῦ. Οἱ σχολιασταὶ λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ἡ Θύμβρη εἶναι ἄλσος, ἀφιερωμένον τῷ Ἀπόλλωνι. οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἰλίου. Ὁ Ἡσύχιος καὶ ὁ Εὐστάθιος φαίνονται, ὅτι ἀντέγραψαν τὸν Στράβωνα ὅσον ἀφορᾷ τὴν Θύμβρη. Οὕτω δὲν πρέπει τις νὰ βασίζηται ἐπ' αὐτῶν καὶ μάλιστα ἀπέναντι τῶν ὅσων λέγει ἡμῖν ὁ Εὐριπίδης ἀναφορικῶς τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Ρήσου καὶ τῶν ἐνεδρῶν τοῦ Ὀδυσσεῶς παρὰ τοῖς τείχεσι τῆς Ἰλίου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος. Τὸ σπουδαιότερον δὲ γεγονός ὡς πρὸς τὸν Ρῆσον ἐν τῇ Θύμβρῃ εἶναι τὸ ἀναφερόμενον εἰς τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Κατὰ τινὰ χρησμὸν ἡ Τροία δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀλωθῇ, ἐάν ποτε οἱ ἵπποι τοῦ Ρήσου ἔβασκον τὸ χόρτον τῆς πεδιάδος τῆς Ἰλίου καὶ ἔπινον τὰ ὕδατα τοῦ Σκαμάνδρου¹. Ἰδοὺ ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης μόλις μαθόντες παρὰ τοῦ Δόλωνος τὴν παρουσίαν τοῦ Ρήσου καὶ τῶν ἵππων του κατενόησαν ἀμέσως τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀρπάσαι τοὺς ἵππους. Μόνον ἐξ ἀπλῆς συμπτώσεως ὀφειλομένης εἰς τὴν στρατοπέδευσιν τῶν Τρώων καὶ τὴν βραδύτητα τῆς ἀφίξεως τοῦ Ρήσου, οἱ ἵπποι τοῦ τελευταίου τούτου δὲν ὑπῆγον ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς πόλεως, ἐνθα ὑπῆρχον ἡ μικρὰ πεδιάς τῆς Ἰλίου καὶ αἱ πηγαὶ (θερμὴ καὶ ψυχρὰ) τοῦ παραποτάμου Σκαμάνδρου ἀναβρῦσαι αὐτόθι.

Ἡ πεδιάς τοῦ Σκαμάνδρου καὶ οἱ ποταμοὶ Σκαμάνδρος καὶ Σιμόεις.

Ἐν τῇ ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς νότον ἐκτεινομένη μεγάλῃ πεδιάδι βλέπομεν τὸν Σκάμανδρον ἢ Ξάνθον καὶ τὸν Σιμόεντα. Ἀπὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, καθ' Ὅμηρον, καὶ

1) Βιργιλ. Αἶν. Τ. 469.

Nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis
Adgnoscit lacrimans, primo quæprodita somno
Tydides multa vastabat caede cruentus,
Ardentisque avertit equos in castra, prius quam
pabula gustassent Troiæ Xanthumque bibissent.

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀκόμη τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, οἱ δύο οὗτοι ποταμοὶ συνηνοῦντο εἰς τὴν τοῦ Σκαμάνδρου πεδιάδα, οὐχὶ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐξέβαλλον ὁμοῦ δι' ἑνὸς στομίου εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου. Σήμερον ἔχουσι στόμια διάφορα τοῦ ροῦ τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ ρυακος τῶν πηγῶν τοῦ Σκαμάνδρου (Τσιπ.λὰκ-Τσαίρ) παρεμποδισθέντων ὑπὸ τῶν Ἀσμάκ-Καλιφατ.λῆ καὶ Ἰν-Τεπέ, οἵτινες ἄλλοτε δὲν εἰσέβαλλον εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πεδιάδος. Ὁ Σιμόεις ρεεῖ εἰς γελόεσσαν μικρὰν κοιλάδα (Ντουμβροῦκ-Ὀβασὺ) κειμένην μεταξὺ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς ἀλύσεως Καλλικολώνης καὶ τοῦ κρημνώδους βορείου μέρους τῆς ἀλύσεως τοῦ Ἀτυολόφου, ἧτοι τῆς Ἰλίου (Τσιπ.λὰκ-Μπαίρ). Ὡς αἱ ἀλύσεις τῶν λόφων τούτων, ὁ Σιμόεις φέρεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγάλην πεδιάδα κατὰ τὸ μεσημβρινὸν ἔσχατον σημεῖον τοῦ Θρωσμοῦ (ὀλίγον ἀνατολικῶς τοῦ Κοῦμ-κιοῖ) εἰς τὸ ἄκρον τῶν ἐλῶν, ἅτινα ἐσχημάτισε. Διερχόμενος τὴν πεδιάδα καθ' ὅλον τὸ εὖρος αὐτῆς ὁ Σιμόεις ἐσχημάτιζεν ἄλλοτε συμβολὴν μὲ τὸν Σκάμανδρον-Ξάνθον οὐχὶ μακρὰν τῆς μεθωμηρικῆς πόλεως τοῦ Σιγείου, ἧτις, ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει ἡμῖν, ἔκειτο πλησίον τοῦ Σκαμάνδρου¹. (Τὰ ἐρείπια τοῦ Σιγείου εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τῆς ἀλύσεως τῶν λόφων τοῦ τείχους Ἡρακλῆος, παρὰ τῷ τάφῳ τῷ ὀνομαζομένῳ σήμερον Ἅγιος-Δημήτριος-Τεπέ).

Ὁ Σκάμανδρος ἀφ' ἑτέρου ἔχει τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει Ἰδη, ὅθεν κατέρχεται εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος, διέρχεται οὕτως εἰπεῖν διαγωνίως ταύτην καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτῆς βορειοδυτικῶς καὶ τέλος παρακολουθεῖ τὴν ἀνατολικὴν κλιτὴν τῆς ἀλύσεως τοῦ τείχους Ἡρακλῆος· κἀτωθεν τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σιμόεντος εὐρίσκετο ὁ πόρος ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου τρίς ἐν δυοῖσιν στίχοις ἀναφερόμενος².

1) Ἡρόδ. Ε'. 65..... Εἰς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ.

2) Ἰλ. Ξ, 433—434.

Αὐτ. Φ. 1—2.

Αὐτ. Ω, 692—693.

} Ἄλλ' ὅτε δὴ πόρον ἔξον ἑυρρεῖος ποταμοῦ,
Ξάνθου· δινῆεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς.

Τὸ πρῶτον, ὅτε ὁ Ἔκτωρ πληγωθεὶς κατὰ τὴν προσβολὴν τῶν Τρῶων κατὰ τοῦ ἀρχαίου στρατοπέδου καὶ λειποθυμήσας μετεφέρετο ἐπὶ τοῦ ἄρματος πρὸς τὴν Ἴλιον· τότε ἐσταμάτησαν ἐν τῷ πόρῳ, ἵνα ρίψωσιν ἐπ' αὐτὸν ὕδωρ τοῦ Σκαμάνδρου-Ξάνθου πρὸς ἀνάκτησιν τῶν αἰσθήσεων του· τὸ δεύτερον, ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφ' ἄρματος καταδιώκει τοὺς Τρῶας καὶ εἰς τὸν πόρον παραγενόμενος κόπτει εἰς δύο τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ διώκει τὸ ἥμισυ εἰς τὸν ποταμὸν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ πρὸς τὴν πόλιν Ἰλιον· καὶ τέλος τὸ τρίτον, ὅτε ὁ Πρίαμος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀχιλλέως φέρων ἐφ' ἄρματος τὸ πτώμα τοῦ Ἐκτορος, ἐν ᾧ ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ἐχρησίμειυσεν αὐτῷ ὡς ὁδηγὸς ἐν τῇ δευρὸ κἀκείσε πορείᾳ, ἐγκατέλειψεν αὐτὸν ἐν τῷ πόρῳ, ὅπου, φαίνεται, ὁ θεὸς συνήντησε τὴν προτεραίαν τὸν Πρίαμον, ἀφοῦ οὗτος ἐπότισε τοὺς ἵππους καὶ ἡμιόνους του ἐν τῷ ποταμῷ.

Οὔτε ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις τοῦ ποιητοῦ οὔτε ἐν ἄλλῳ τινὶ ἀρχαίῳ συγγραφεὶ ὑπάρχει τι τὸ δικαιολογοῦν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Σκαμάνδρος-Ξάνθος ἐμεσολάθει μεταξύ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς Ἰλίου. Ὁ Σκαμάνδρος-Ξάνθος (*Μεχιδιρέ-Σου*) ἔρρεε πάντοτε κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας μέχρι τῆς σήμερον· κατὰ συνέπειαν ὁ πόρος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἢ πρὸς τὴν ἄλυσιν τοῦ τείχους Ἡρακλῆος· Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐν Σκαμάνδρῳ μάχης καταδεικνύουσιν, ὅτι οἱ εἰς τὴν πόλιν δυνηθέντες νὰ φθάσωσι Τρῶες ἦσαν ἀκριβῶς οἱ μὴ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸν ποταμὸν ριφθέντες, καὶ ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τὴν ὕψωση τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ δὲν σώζεται διὰ πτελέας, ἦν ἀποσπᾷ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἀλλ' ὅτι διέβη αὐτόν, διότι διὰ τοῦ κορμοῦ τοῦ προσκεκολλημένου ἔτι ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ κατάρθωσε νὰ σωθῆ, καὶ ὁ ποταμὸς τὸν καταδιώκει ἐν τῇ πεδιάδι πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀφίνει κρύψας τὴν λόγχην του ἐν τῷ φυλλώματι δενδρυλλίου πρὶν πηδῆσῃ ξιφῆρης εἰς τὸν ποταμὸν, ἵνα φονεύσῃ τοὺς Τρῶας, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ σωθῶσι κρυπτόμενοι ἐν τοῖς ἐλιγμοῖς τῶν

ὕψηλῶν αὐτοῦ ὄχθῶν· ἄρα οὗτοι δὲν διήλθον τὸν ποταμὸν. Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸν Λυκάονα ζητοῦντα νὰ φύγη ἀπὸ τὸν ποταμὸν λαμβάνει καὶ αὐτὸς τὴν λόγχην, φρονεῖ αὐτὸν καὶ ἐξακολουθεῖ μεταχειριζόμενος αὐτὴν καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μέχρις οὗ ὁ Ἔκτωρ πίπτει βληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου.

Ἀλλὰ διατί, δυνατόν νὰ ἐρωτήσῃ τις, ὁ Ἔκτωρ πληγωθεὶς εἰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν στρατόπεδον καὶ μεταβαίνων ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν φέρεται εἰς τὸν πόρον, καὶ διατί ὁ Πρίαμος μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἐπανερχόμενος φθάνει εἰς τὴν ὄχθην καὶ τὸν πόρον τοῦ Σκαμάνδρου-Ξάνθου, ἐὰν δὲν ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὸν ποταμὸν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐχερής. Ὑπῆρχεν ἀμαξιτός ὁδός—ἀμαξιτός, —ἣτις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πόλεως διήρχετο διὰ τοῦ τύμβου τοῦ Ἰλίου εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Σιμόεντος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος καὶ ἔφθανεν εἰς τὸν πόρον τοῦ Ξάνθου. Ἐντεῦθεν δὲ διαιρουμένη ἔβαιναν ἐξ ἑνὸς πρὸς τὸ τεῖχος Ἡρακλῆος καὶ ἐξ ἑτέρου δυτικῶς πρὸς τὴν παραλίαν, ἐνθα ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Ἄλλως τε ἤξεύρομεν ἐκ τοῦ Ὀμήρου, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκ τῆς σκηνῆς του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τοὺς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν Ἀχαιῶν πληγωθέντας ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου καὶ ἐπὶ τῶν ἄρμάτων αὐτῶν μεταφερομένους, ὅτε οὗτοι διήρχοντο ἐκ τοῦ μέρους του διευθυνόμενοι εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν τὰς ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου.

Πρέπει πρὸς τούτοις ν' ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ὁ Ὀμηρος ποιεῖται μνεῖαν τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰλίου, ὅπερ καταδεικνύει, ὅτι ὑπῆρχον ἰδιαιτεραὶ ὁδοὶ διὰ τὰ ἄρματα. Εἶναι δὲ λίαν πιθανόν, ὅτι ἡ ἀρματοδρομία κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Πατρόκλου ἐγένετο ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ τῆς μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ πόρου τοῦ Ξάνθου. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως δὲ τοῦ Ὀμήρου βλέπομεν, ὅτι ἀφοῦ ἤγειρε τάφον τῷ Πατρόκλῳ (ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τείχους Ἡρακλῆος), ὁ Ἀχιλλεὺς ὠδηγεῖ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ οὐδόλως δύσκολον ν' ἀναγνωρίσῃ τις, ὅτι ὁ ὄμιλος τῶν θεατῶν τῆς κηδεῖας ἴστατο ἀκριβῶς εἰς τὸ

ἐκτὸς τῆς τάφρου μέρος τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ὁ Ἐκτωρ καὶ ἔπειτα ἄρχηγοὶ τινες Ἀχαιοὶ εἶχον συγκροτήσει πρὸ τινων ἡμερῶν στρατιωτικὰ συμβούλια. Ἡ ἀρματοδρομία γίνεται ἐπὶ ὁδοῦ τῆς πεδιάδος καὶ τὰ ἄρματα ἐπανέρχονται εἰς τὸ στρατόπεδον. Φαίνεται ὅτι τὸ μέρος, ἔνθα ἴσταντο οἱ θεαταί, εἶχε χρησιμεύει ὡς περίβολος, ἐν ᾧ ἐνεκλείσθησαν τὰ εἰς τὴν σκιάν τοῦ Πατρόκλου θυσιασθέντα ζῶα, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὧσων ὁ Ὅμηρος λέγει περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Αἴαντος εἰς τὸ τέλος τῆς πεζοδρομίας.

Ἡ ἀρχαία πόλις Ἴλιος.

Ὁ Πλάτων περιγράφει ἡμῖν τὴν θέσιν τῆς Ἴλιου ἀκριβέστατα λέγων: «Κατωκίσθη δὴ, φαμέν, ἐκ τῶν ὑψηλῶν εἰς μέγα τε καὶ καλὸν πεδίον Ἴλιον, ἐπὶ λόφον τινὰ οὐχ ὑψηλὸν καὶ ἔχοντα ποταμοὺς πολλοὺς ἄνωθεν ἐκ τῆς Ἰδης ὠρμημένους¹».

Ὅντως ἡ Ὀμηρικὴ Ἴλιος², ἣν περὶ ὁ Πλάτων οὐδὲως διακρίνει τῆς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὑπαρχούσης Ἴλιου, κεῖται ἐπὶ λόφον οὐχὶ ὑψηλῶν, ἐν μέσῳ πεδιάδος ποτιζομένης ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ὅπερ συμφωνεῖ πληρέστατα τοῖς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεγομένοις. Πάντες δὲ οἱ ἀρχαῖοι (ἐξαιρουμένου τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ ἀντιγραφέως αὐτοῦ Στράβωνος, οἵτινες ὑπεδείκνυσον τὴν σύγχρονον αὐτοῖς πόλιν Ἴλιον ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέον Ἴλιον νομίζοντες, ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἴλιος ἔκειτο ἀλλαχοῦ) παρεδέχοντο τὸ ὑπάρχον Ἴλιον ὡς αὐτὴν τὴν Ὀμηρικὴν Ἴλιον. Ἄλλως τε δὲ ὁ Δημήτριος περιγράφων τὴν ὑπάρχουσαν πόλιν ὡς κειμένην εἰς τὸ ἄκρον σειρᾶς λόφων προβαίνοντων εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σκαμάνδρου καὶ τοῦ Σιμόεντος σχηματιζομένης πεδιάδας εἶναι ἀρκετὰ ἀκριβῆς.

Ἐν ἔτει 1801 ὁ δόκτωρ Clarke ἐπεσκέφθη πρῶτος ἐκ τῶν νεωτέρων τὰ ἑρείπια τῆς πόλεως ταύτης. Ἐκτοτε ἐγένοντο τὸ ἀντικείμενον σπουδαίων ἀνασκαφῶν γενομένων τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ K. Frank Calvert καὶ

1) Πλατ. νομ. βιβλ. Γ'. σελ. 682 B.

2) Ἰλ. Γ, 216—Ἴλιος ἱρὴ ἐν πεδίῳ πεπόλιστο.

εἶτα, ἐπ' εὐρυτέραις διαστάσεσιν, ὑπὸ τοῦ δόκτορος Schliemann. Ἡ ὑπαρξίς θεάτρου εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς πόλεως, τειχῶν, ἐρειπίων τῶν ναῶν τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Παλλάδος Γλαυκώπιδος Ἀθηνᾶς, ἐπιγραφῶν κεράμων, νομισμάτων, ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, ἀγαλματίων καὶ ἄλλων τεχνικῶν προϊόντων, ἐπιμαρτυρεῖ τὴν θέσιν τῆς Ἰλίου, ἣν περ παρεδέχθησαν οἱ ἀρχαῖοι, Ἕλληνες, Ῥωμαῖοι καὶ Βυζαντινοὶ ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ψαλὲν διάσημον ἄστυ. Ὁ Schliemann ἐποίησατο ἀνασκαφὰς εἰς βέθη τοιαῦτα, ὥστε ἀπεκάλυψεν ἐποχὰς πολὺ ἀρχαιότερας τῆς ἐποχῆς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἀγνώστους τῷ τε ποιητῇ καὶ τῷ πολιτισμῷ, ὃν οὗτος περιγράφει. Εἰς βέθος μέτρων τινῶν ὁ ὀμηρικὸς πολιτισμὸς παύει ὑπάρχων, ἀρχεται δὲ ἄλλο εἶδος πολιτισμοῦ κατωτέρας βαθμίδος. Συμβαίνει τὸ αὐτό, ὡς εἰ λαὸς πεπολιτισμένος κατελάμβανε χώραν βέρβαρον, ὡς ἐν παραδείγματι, εἰ οἱ Ἀγγλοὶ, κατὰ τὸν αἰῶνα ἡμῶν, ἀπώκισον τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν, ὁ μεταγενέστερος διευρηνητῆς θὰ εὕρισκετο πρὸ ἀντικειμένων ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ ἀντικαθιστῶντων τὰ τοῦ ἀρχικοῦ βίου τῶν ἰθαγενῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ Ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς Γλαυκώπιδος καὶ τοῦ Ἑρκείου Διός, αἱ πύλαι τοῦ Πριάμου, τὸ Ἀνάκτορον τοῦ Πάριδος, ἡ πόλις τῶν Τρώων, ἡ Πέργαμος, ὁ Ναὸς τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος, τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου, τὰ τῆς βασιλικῆς οικογενείας καὶ τὰ τοῦ Ἑκτορος, ἡ πόλις Ἰλιος.

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ἡμῖν, ὅτι ὁ Ξέρξης ἀφικόμενος εἰς Ἰλιον μετέβη εἰς τὸ τοῦ Πριάμου Πέργαμον καὶ ἐθυσίασε χιλίας βοῦς εἰς τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν. Ἐν τούτοις ὁ Ὀμηρος οὐδαμοῦ λέγει, ὅτι ὁ ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς εὕρισκετο ἐν τῇ Περγᾷ ἄλλ' ἐν τῇ Ἀκροπόλει· δὲν λέγει ὡσαύτως οὐδ' ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἦσαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Πέργαμος καὶ ἡ Ἀκρόπολις εἰσι λέξεις συνώνυμοι. Ἐκ τῆς προσεκτικῆς ὁμως μελέτης τοῦ ὀμητικοῦ κειμένου ἐξάγε-

ται, ὅτι ἡ Ἀκρόπολις, τὸ ὑψιστον μέρος τῆς πόλεως, ἦτο εἰς τὴν Μ.Δ. γωνίαν καὶ ὅτι ἡ Πέργαμος (ἐγγὺς τῇ Ἀκροπόλει) ἐσχημάτιζε τὴν Β.Δ. γωνίαν τῆς πόλεως.

Καὶ πρῶτον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀκρόπολιν, βλέπομεν, ὅτι οἱ δημογέροντες συνηδρίαζον εἰς τὰς Πύλας τοῦ Πριάμου ἐν τῇ Ἀκροπόλει· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὰς Πύλας μὲ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὑπῆρχον προσέτι ὁ ναὸς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς (Γλυκωπίδος) καὶ τοῦ Ἐρκείου Διός, ὡς καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πάριδος, αὐτὸς δὲ ὁ Ὅμηρος προσδιορίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῶν τεσσάρων τούτων οἰκοδομῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἀφ' ἐτέρου δέ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πέργαμον, βλέπομεν, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος εὐρίσκετο ἐν αὐτῇ, καὶ ὅτι τοῦτο μόνον εἶναι τὸ μέρος, ὅπερ ἐκλέγει ὁ θεὸς ὅταν μεταβαίνει εἰς Ἴλιον. Ὁ Ὅμηρος δὲν λέγει ἀκριβῶς, ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου, τοῦ Ἐκτορος καὶ τῆς βασιλικῆς οικογενείας ἦσαν ἐν τῇ Περγᾷ.

Ὁ Βιργίλιος, ὅστις πόλλ' αἰς ποιεῖται μνεῖαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἦν ὀνομάζει *Summan areem* (*sacrata, alto culmine, Tritonia*) καὶ τῆς Περγᾶμου (*Pergama*), ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (*Minerva Pallas Tritonia*) ὡς ὄντος ἐν τῇ Ἀκροπόλει, οὐδέποτε δὲ ἐν τῇ Περγᾷ.

Ὡς αἱ ἐκφράσεις πόλις Ἴλιον καὶ πόλις τοῦ Πριάμου ἦσαν ἐκφράσεις γενικαί, οὕτω καὶ ἡ ἐκφρασις Ἀκρόπολις ἦτο ἐκφρασις γενικὴ περιλαμβάνουσα τὴν τε Ἀκρόπολιν καὶ τὴν Πέργαμον. Ἡ πόλις τῶν Τρώων ἐστήμαιεν ἰδίᾳ τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὴν τοῦ λόφου καὶ ἡ Πέργαμος τὸ βορειοδυτικὸν μέρος, δηλαδὴ ὅταν ὁ Ὅμηρος ὁμιλῇ περὶ τῆς πόλεως τῶν Τρώων, τῆς Περγᾶμου καὶ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν, ἐννοεῖ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τοῦ λόφου, ὅταν δὲ ὁμιλῇ περὶ Ἴλιον καὶ Ἀκροπόλεως, περὶ Σκαίων καὶ Λαρδαρίων πν.λῶν, ἐννοεῖ τὸ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὴν τοῦ λόφου μέρος τῆς πόλεως.

1. Ἀκρόπολις.—Ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διός. Αἱ πύλαι τοῦ Πριάμου, τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πάριδος, Σκαϊαὶ Πύλαι καὶ Φηγός (τειχός).

2. Πέργαμος.—Ναός τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνάκτορον τοῦ Πριάμου καὶ τοῦ Ἑκτορος, ὑψηλὸν τείχος, Σκοπιαὶ καὶ Ἑρμείον.

3. Ἡ πόλις Ἰλίου.—Πύλαι Δαρδάνιαι.

4. Ἡ πόλις τῶν Τρώων.

	Σκοπιαὶ	Ἑρμείον	
Φηγός	Πέργαμος	Ἰλιον	Τροία
	Ἀκρόπολις		
	Π. Σκαιαὶ	Π. Δαρδάνιαι	

Θὰ ἡδυνάμην ἴσως νὰ ἀναφέρω πρὸς ἐπιμαρτυρίαν τῶν λόγων μου καὶ ἄλλα χωρία ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλ' ἡ συζήτησις αὕτη ἤθελεν εἰσθαι λίαν μακρὰ διὰ τὴν πραγματείαν ταύτην.

Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ἑκτορος ἔκειτο, κατὰ τινα σχολιαστήν, ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Πρυτανείου τοῦ μεθωμηρικοῦ Ἰλίου. Ἐπιγραφή τις τεθεῖσα ἐν τῷ Πρυτανείῳ κατὰ τὸν δευτερον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἀνεκαλύφθη κατὰ τὸ μέρος, ἐνθα εὐρέθη τὸ τρίγλυφον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ συνέπειαν τὸ τε ἀνάκτορον τοῦ Ἑκτορος καὶ ὁ ναός τοῦ Ἀπόλλωνος εὐρίσκοντο βορειοδυτικῶς τοῦ ὄροπεδίου, ἐν τῷ χώρῳ τῆς Περγάμου, συνωδῶς τῷ ὀμηρικῷ κειμένῳ.

Ἡ πεδιάς τῆς Ἰλίου, ἡ Βατίεια, τὸ Σῆμα Μυθίνης, καὶ αἱ πηγαὶ (θερμὴ καὶ ψυχρὰ) τοῦ Σκαμάνδρου.

Τὸ μεσημβρινὸν τείχος, ὅπερ ἦτο ἐν τῶν χαμηλοτέρων τῆς Ἰλίου καὶ αἱ Σκαιαὶ καὶ αἱ Δαρδάνιαι πύλαι ἦσαν ἐκτισμέναι εἰς τοὺς πρόποδας τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως καὶ ἐνθα βλέπει τις ἔτι καὶ σήμερον τὴν μικρὰν πεδιάδα τοῦ Τζιπ.λὰκ-Ὀβασί, ἥτις εἶναι αὕτη ἡ πεδιάς τῆς Ἰλίου, σχήματος ἡμισοειδοῦς καὶ ἀποτελουμένη ὑπὸ ἀντηρίδος ἥτοι σειρᾶς μικρῶν λοφίσκων βαινότων μέχρις Ἰλίου καὶ τοῦ Πασά-Τεπέ-Μπαίρ,

ὑπερ εἶναι βεβαίως ἡ Βατίεια. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν λόφων τούτων ὑπάρχει τύμβος (ὁ Πασᾶ-Τεπέ) κείμενος εἰς ἀπόστασιν πέντε σταδίων ἀπὸ τῆς Ἰλίου. Τὸν τύμβον τοῦτον ὁ Δημήτριος ἐκλαμβάνει ὡς τύμβον τοῦ Αἰσυήτου, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον τὸ σῆμα Μυρίνης, ἐκτὸς ἂν τὸ σῆμα Μυρίνης εἶναι ὁ τύμβος, ὅστις ὑφίσταται σήμερον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὠραίας ἐκείνης πεδιάδος τῶν ὄχθων τοῦ ρύακος Τσιπ.λακ-Σοῦ. Ὁ ρυαξ οὗτος ἀναπρίστησι σήμερον, ὅ,τι ὑπολείπεται ἡμῖν ἐκ τῶν δύο πηγῶν τοῦ Σκαμάνδρου, τῆς μὲν θερμῆς, τῆς δὲ ψυχρᾶς. (Ἡ θερμὴ πηγὴ εἶχεν ἐξαφανισθῆ προ τῆς ἐποχῆς τοῦ Δημητρίου· ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τὴν περὶ μὴ ταυτότητος τῆς Ἰλίου μετὴν ὑπάρχουσας τότε πόλιν θεωρίαν του (πόλιν ἣν ὠνόμαζε Νέον Ἰλιον) καὶ νὰ θέσῃ τὴν ὀμηρικὴν Ἰλιον ἀλλαχοῦ).

Αἱ δύο αὗται πηγαὶ ἐκείναι εἰς ἀπόστασιν τριῶν σταδίων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως¹⁾ καὶ ἔρρεον ἐντὸς μακρῶν δεξαμενῶν, ἐν αἷς αἱ τῆς πόλεως γυναικες ἤρχοντο νὰ πλύνουσι τὰ εἴματα αὐτῶν. Τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων ἐρρίπτοντο ἄλλοτε εἰς τὸν Σκάμανδρον-Ξένηον, ἀλλ', ὡς εἶπον ἤδη, ὁ ρυαξ Τσιπ.λακ-Τσαί ἐμποδίζεται σήμερον κατὰ τὴν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σκαμάνδρου εἴσοδον αὐτοῦ ὑπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Καλιφατ.λῆ-Ασμάκ. Ἡ μικρὰ τῆς Ἰλίου πεδιάς ἀναφέρεται πολλῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου. Ἡ σκηνὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρώτης μάχης εἶναι ἡ πρόκλησις, ἣν ἡ Ἴρις ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ προσκόπου Πολίτου ἔφερε πρὸς τοὺς Τρῶας τρέχουσα ἐκ τοῦ τύμβου τοῦ Αἰσυήτου καὶ ἀγγέλλουσα, ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ ὀπλιζόμενοι ἠτοιμάζοντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ στρατόπεδόν των, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σκαμάνδρου. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ οἱ Τρῶες καὶ οἱ ἐπίκουροι αὐτῶν ἐξεληθόντες ἐξ ὄλων τῶν πυλῶν (ἔπασαι δὲ αἱ πύλαι ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τῆς μικρᾶς πεδιάδος), συνηθοίσθησαν μακρὰν τῆς ὕψεως τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸν λόφον Βατίειαν ἢ Σῆμα Μυρίνης καὶ ἐκείθεν ἐβάδισαν εἰς συνάντησιν τῶν Ἀχαιῶν. Οὕτως αἱ δύο στρατιαὶ ἀφί-

1) Εὐστάθιος.

κοντο εἰς παραλλήλους γραμμάς πρὸ τῶν Σκαιοῶν Πυλῶν, ἔνθα συνεφωνήθη ἀνακωχὴ καὶ αἱ δύο στρατιαὶ ἔστησαν. Οὕτω δὲ καὶ ἡ Ἑλένη ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀναγνωρίσῃ ἐκ τοῦ πύργου τοῦ ἐπὶ τῶν Σκαιοῶν Πυλῶν τοὺς διαφόρους Ἀχαιοὺς ἀρχηγούς.

Πρὸς τὴν πεδιάδα ταύτην τῆς Ἰλίου καὶ ὁ Ἀγῆνωρ ἔφρουγεν ἐκ τῆς Φυγοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὸν ρύακα τοῦ Σκαμάνδρου, ἐνῶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπλησίαζεν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καταδίωξις τοῦ Ἑκτορος ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλεύως ἐγένετο τρὶς περὶ τὴν πόλιν ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερὰ ὀρμωμένων ἐκ τῶν Σκαιοῶν Πυλῶν, ἔφθασαν τὴν τετάρτην φορὰν εἰς τὰς δύο πηγὰς ἐν τῇ πεδιάδι. Ὑσάκις δὲ ὁ Ἑκτωρ προσεπάθει νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὰ Δαρδάνια τείχη, εἰς ἃ δῆλα δὴ εὐρίσκοντο ἄπασαι αἱ πύλαι, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξέτρεπεν αὐτὸν πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ἐπὶ τέλους κατῴρθωσε νὰ τὸν φονεύσῃ.

Γενομένου ἀνωτέρω λόγου περὶ τῆς νυκτερινῆς ἐκδρομῆς τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδους εἰς Θύμβρον, ἐξήγησα, ὅτι ἦσαν τοσοῦτον περιμέριμοι νὰ συλλάβωσι τοὺς ἵππους τοῦ Ρήσου, βασιλέως τῶν Θρηκῶν, διότι ἤθελον νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς ἵππους τούτους νὰ βοσκήσωσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἰλίου καὶ νὰ πίωσι τὸ ὕδωρ τοῦ Σκαμάνδρου.

Οἱ τύμβοι τοῦ Ἰλίου, τοῦ Ἑκτορος, τοῦ Πανδάρου, τοῦ Σαρπηδόνοσ καὶ τῶν Τρώων.

Οἱ τύμβοι οὗτοι ἔκειντο ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σιμόεντος ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Σκαμάνδρου. Πλησίον τοῦ Κούμ-κιοῦ ὑπάρχει εἰς ἔχων ὕψος ὀκτὼ ποδῶν, ὅστις πρὸ τινων ἀκόμῃ ἐτῶν διετηρεῖτο κάλλιστα· ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ τὰ ἐρείπια ἐτέρου, ἀμφοτέροι δὲ κείνται πρὸς δυσμὰς τοῦ ρηθέντος χωριδίου. Καὶ ἕτερος δὲ τύμβος ὑπῆρχε κατὰ τὸν Choiseul-Gouffier, πρὸς νότον τοῦ χωριδίου. Εἰς τούτους προσθετέον καὶ τὰς βῆσαις ἐνός ἢ δύο ἄλλων, οὓς εὔρεν ὁ Schliemann βορειοδυτικῶς τοῦ Κούμ-κιοῦ. Πρέπει ἴσως ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐξαφάνισιν τῶν μνημείων τούτων οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν

ἀνύψωσιν τοῦ ἐδάφους, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὰς πλημμύρας. Οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώριζον αὐτοὺς κάλλιστα ὡς καὶ τοὺς τοῦ Πριάμου, τοῦ Πάριδος καὶ διαφόρων ἄλλων.

Τύμβοι τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Πατρόκλου, τοῦ Ἀντιλόχου, τοῦ Πηνέλεω καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

Οἱ τρεῖς πρῶτοι ὀρῶνται καὶ σήμερον ἔτι πλησίον τοῦ χωρίου Γερῆ-Σεχῆρ (Ἀχιλλεῖον) ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ τεῖχος Ἡρακλῆος (ἢ Ἀκρ. Σιγείου) καὶ ἐτιμῆθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ τοῦ Ἀντιλόχου ἀναμφιβόλως εὕρισκετο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκρωτηρίου, ἀλλὰ δὲν δύναται τις ν' ἀναγνωρίσῃ σήμερον τὴν θέσιν αὐτοῦ.

Ὁ κοινὸς τάφος τῶν Ἀχαιῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ὡς εὕρισκόμενος εἰς πέντε σταδίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, καὶ εἰλάζω, ὅτι εἶναι ὁ εὕρισκόμενος σήμερον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὕψους τοῦ Σκαμάνδρου-Ἐάνθου (Μενδερεῖ-Σοῦ) παρὰ τοῖς ἐρείπιοις τοῦ Σιγείου, εἰς ἀπόστασιν δέκα σταδίων ἀπὸ τοῦ Γερῆ-Σεχῆρ. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ εὕρισκετο καὶ ὑπάρχει σήμερον πόρος καὶ ἐρείπια γεφύρας. Ὁ πόρος οὗτος ἀνταποκρίνεται ἀρκετὰ ἀκριβῶς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενον πόρον τοῦ Ἐάνθου.

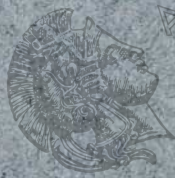

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020668

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑ

26°10'

ΜΑΣΤΟΥΣΙΑ ΑΚΡΟΝ
ΤΕΚΕ ΒΟΥΡΝΟΥ

ΘΡΕΙΚΗ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΠΡΩΤΕΣΙΑΟΥ ΣΗΜ

ΕΛΑΙΟΥΣΣΑ ΠΟΛ.
ΕΣΚΙ ΧΙΣΣΑΡΑΙΝ

ΕΛΛΗΣ ΑΚΡΟΝ
ΕΛΛΗΣ ΒΟΥΡΝΟΥ

ΣΕΤΤΟΥΔ ΠΑΧΑΡ

ΤΡΩΙΑΣ
(ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ)
ΥΠΟ J.C.F. CALVERT.
1890.

10 ΣΤΑΔΙΟΥΣ =
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΜΙΛΙΑ.

ΕΛΛΗΣ ΠΟΝΤΟΣ
(ΘΑΛΑΤΤΑ)

40°

40°

(ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΑΚΡΟΝ)
ΣΙΓΕΙΟΥ ΑΚΡΟΝ
ΓΕΝΙΣΣΙΡ

ΚΟΥΜ-ΚΑΛΕ

ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ ΣΤΑΘΜΟΣ

(ΚΑΛΛΙΚΟΛΩΣΝΗΣ) ΑΚΡΟΝ
ΡΟΙΤΕΙΟΝ ΑΚΡΟΝ
ΚΑΡΑΝΙΚ ΒΟΥΡΝΟΥ

ΑΙΣΥΗΤΟΥ ΣΗΜ

ΔΕΙΦΟΒΟΥ ΣΗΜ

ΚΑΛΛΙΚΟΛΩΣΝΗ
ΑΙΑΝΤΕΙΟΝ ΠΟΛ.
ΚΑΡΑΝΙΚ

ΑΙΑΝΤΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΤΕΙΧΟΣ
ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ ΠΟΛ.
ΓΕΝΙΣΣΙΡ ΣΣΡ.

ΑΝΤΙΛΟΧΟΥ ΣΗΜ

ΝΥΚΤΕΓΕΡΕΣΤΑ ΒΟΥΗΚΑΓΩΝ

ΧΑΝΘΟΥΤΟΡΟΣ

ΑΓΟΡΑ ΚΑΔΙΟΥ ΘΩΜΟΣ

ΣΥΜΒΑΛΛΟΝ

ΣΙΓΕΙΟΝ ΠΟΛ.

ΤΡΩΩΝ

ΠΡΙΑΜΟΥ

ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΥ

ΠΑΡΙΣΟΣ

ΣΑΡΠΗΔΟΝΟΣ

ΑΧΑΙΩΝ ΑΧΩΣΩΝ

ΑΜΑΡΩΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΙΛΙΟΥ ΠΟΛ.

ΕΡΙΝΕΟΣ

ΙΛΙΟΥ ΠΕΔΙΟΝ

ΕΥΡΥΠΥΛΟΥ ΣΗΜ

ΜΥΡΙΝΗΣ

ΒΑΤΙΕΙΑ ΛΟΦΟΣ

ΠΑΡΕΤΑ ΤΕΤΕ ΜΠΑΙΔ

(ΑΙΓΑΙΟΝ) (ΑΛΛΟΣ)
ΜΕΓΑΛΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΑΡΧΙ ΠΕΛΑΓΟΣ

Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΕΤΕ (ΕΡΠΙΑ)

ΣΙΓΕΙΟΥ ΛΟΦΟΣ

ΝΕΩΚΩΡΗ ΧΕΡΙΟΝ

ΔΟΙΛΙ ΠΥΛΑΙ ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΥ Π.

ΤΣΙΠΑΚ ΠΟΥΛΑΒΙ ΒΟΥΡΝΟΣ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΚΑΡΑΒΑΤΑ ΧΕΡΙΟΝ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΤΟΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΟΜΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ